

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning; given Stockholms slott den 19 februari 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1)
angående förlagsinteckning.

Häri genom förordnas, att förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning skall sålunda ändras, att dels 1, 3—6, 9 och 11 §§ erhålla nedan angivna lydelse, dels nuvarande 14 § betecknas 13 §, dels i förordningen införas en ny paragraf, betecknad 14 §, av den lydelse nedan sägs:

1 §.

Utfäster den, som driver industriell rörelse, för vilken i regel användes drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare, att hans för rörelsen avsedda lösa inventarier och råvaror samt i rörelsen frambragta alster skola utgöra säkerhet för förlag eller annan fordran, må på grund därav inteckning beviljas i egendomen i den ordning här nedan stadgas; och njute förlagsgivaren sedan den förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs. Under förlagsegendomen inbegripes vid gruvdrift jämväl gruva.

Ej må förlagsinteckning beviljas utan för visst belopp i penningar, ej heller i viss andel av förlagsegendomen eller i vissa däri ingående föremål.

Utfästelsen skall ske i skuldebrev eller annan handling, varpå fordran grundas, eller vara tecknad därå samt vara styrkt av vittnen. Den skall innehålla uppgift om stad eller socken, där rörelsen drives.

3 §.

Då förlagsinteckning sökes, skall den handling, på grund varav inteckning äskas, ingivas i huvudskrift till rätten samt vara åtföljd dels av intyg av magistrat eller landsfiskal, att förlagstagaren utövar den uppgivna rörelsen samt att denna är av den art och drives i den omfattning, som i 1 § sägs, dels ock, där enligt särskilda författningar anmälan hos ämbetsmyndighet eller tillstånd av sådan myndighet fordras för rörelsens drivande, av bevis att anmälan skett eller tillstånd meddelats.

4 §.

Rätten låte den handling, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsas och intagas i särskilt protokoll över förlagsinteckningar.

Är utfästelsen ej så upprättad, som i 1 § sägs, eller har sökanden ej iakttagit vad enligt 3 § åligger honom, varde ansökningen avslagen.

Då förlagsinteckning blivit beviljad, teckne rätten bevis därom å den handling, varpå den intecknade fordringen är grundad.

5 §.

Ej må, sedan förlagsinteckning beviljats genom laga kraft vunnet beslut, i konkurs eller eljest komma under bedömande, huruvida rörelsen varit av den art eller drivits i den omfattning, att inteckning bort beviljas.

6 §.

Försäljes förlagsegendomen eller vissa däri ingående föremål, njute förlagsgivaren samma rätt i utestående köpeskilling som han ägt i det försålda.

9 §.

Vill någon låta förlagsinteckning helt eller för visst belopp dödas, uppvisa inteckningshandlingen i huvudskrift för den rätt, som beviljat inteckningen, och skrive rätten å handlingen bevis om dödandet.

Skall inteckning under annan nedsättas, förfares i enlighet med vad om intecknings dödande är sagt. Finnas flera inteckningar, må ej någon av dem sättas efter annan, med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

11 §.

Förlagsgivaren äge rätt att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen,

om rörelsen helt eller till väsentlig del nedlägges, överlåtes eller förflyttas;

om förlagsegendomen eller väsentlig del därav förstöres; eller

om det skäligen kan befaras, att på grund av förlagstagarens förvällande förlagsgivarens säkerhet kommer att märkligt minskas.

14 §.

Vid rätten skall föras bok över förlagsinteckningar. Närmare föreskrifter om boken samt angående tillämpningen i övrigt av vad om förlagsinteckning är stadgat meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932. Bestämmelserna i 5, 6, 9, 11 och 14 §§ äga tillämpning jämväl å dessförinnan sökt eller beviljad inteckning, 5 och 6 §§ dock ej i fall där beslut om egendomsavträde meddelats före lagens ikraftträdande.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 31 december 1931.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde:

»Vid anmälan tidigare i dag av förslaget till lag om in-teckning i jordbruksinventarier förklarade jag det vara min avsikt att underställa Kungl. Maj:t förslag angående *revision av gällande bestämmelser om förlagsin-teckning*. Jag an-håller nu att få upptaga denna fråga.

De huvudsakliga bestämmelserna i detta ämne innehållas dels i förordningen den 13 april 1883 angående förlagsin-teckning dels i 17 kap. 7 § andra stycket handelsbalken. Om förlagslån lämnas för bergsbruk eller gruvsdrift, fabriks- eller kvarnrörelse, boktryckeri, bryggeri, brännvins- eller kruttillver-king, finnes möjlighet att bereda förlagsgivaren viss företrädesrätt till betalning ur den till rörelsen hörande lösegendomen (förlagsegendomen). För sådant ändamål skall in-teckning sökas, då rörelsen drives i stad där rådhusrätt finnes, vid denna rätt och, då rörelsen drives å landet eller i stad lydande under landsrätt, vid rådhusrätten i den stad, där länsstyrelsen har sitt säte. Genom in-teckningen förvärfvas för förlagsgivaren icke någon pant- eller annan sakrätt utan endast förmånsrätt vid konkurs. Förordningen innehåller när-mare bestämmelser angående förfarandet vid sökande och beviljande av in-teckning samt regler beträffande förnyelse och dödning m. m. Med hänsyn därtill, att förlagsin-teckningen icke bereder någon sakrättslig säkerhet, är till tryggande av förlagsgivarens ställning stadgat, att om någon till annan överlåter bruk, gruva, fabrik eller inrättning, för vars drivande förlagsin-teckning är beviljad, förlagsskulden genast är mot förlagstagaren förfallen till betalning.

Mot förlagsin-teckningsinstitutet, sådant det i lagstiftningen för närvarande är reglerat, hava tid efter annan från riksdagens och näringslivets sida fram-ställts erinringar med mer eller mindre långt gående yrkanden om dess revi-dering.

Redan vid 1884 års riksdag väcktes motion om vissa tilläggsbestämmelser,

innehärande att överlåtelse av bruk, gruva, fabrik eller inrättning, för vars drivande förlagsinteckning beviljats, skulle, enär förmånsrätten upphörde genom överlåtelsen, förknippas med ett särskilt kungörelseförfarande. På lagutskottets i anledning av motionen gjorda hemställan (utlåtande nr 54) anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om utarbetande av lagbestämmelser i syfte att bereda förlagsgivare större trygghet vid rörelses överlåtande. Skrivelsen, som av Kungl. Maj:t remitterades till nya lagberedningen, föranledde emellertid icke någon ytterligare åtgärd.

Vid 1905 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion om införande av lagbestämmelser, varigenom förlagsgivare erhöles ökad trygghet mot förlust i fall, då rörelsen av förlagstagaren överlättes å annan person eller flyttades från en ort till annan. Lagutskottet, som avstyrkte motionen i vad den avsåg lagstiftningsåtgärder rörande det förstnämnda fallet, hemställde, att riksdagen, med anledning av motionen, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till sådan ändring i gällande lagstiftning angående förlagsinteckning, att i de fall, då rörelse, för vars drivande förlagsinteckning vore beviljad, sålunda förflyttats, att inteckningen därigenom blivit kraftlös, förlagsskulden skulle emot förlagstagaren genast vara till betalning förfallen (utlåtande nr 55). Denna hemställan bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 117).

I skrivelse den 21 februari 1911 hemställde Stockholms handelskammare, att Kungl. Maj:t måtte taga under överbägande, huruvida icke en fullständig revision av lagstiftningen om förlagsinteckning kunde anses vara av behovet påkallad, och, om så prövades skäligt, föranstalta om en dylik revision. Då emellertid den bristfällighet, som handelskammaren i främsta rummet påtalade — att förlagsinteckning med stöd av lagens formulering beviljades jämväl åt hantverkare och handlande, ehuru lagstiftaren icke syntes hava tänkt sig en dylik vidsträckt tillämpning — skulle kunna avhjälpas, utan att hela lagen omarbetades, ville handelskammaren, med tanke på att denna olägenhet särskilt gjort sig gällande, tillika hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes, även oavsett en fullständig revision av lagen, vidtaga åtgärder för att få dess stadganden i denna punkt så förtydligade, att det omöjliggjordes för andra än verkliga fabriksidkare att i sin egendom erhålla förlagsinteckningar. I Stockholms handelskammares hemställan instämde åtskilliga andra handelskammare.

Frågan upptogs ånyo av Stockholms handelskammare i skrivelse den 14 oktober 1924. Under åberopande av att lagen genom praxis erhållit ett alltför vidsträckt tillämpningsområde och att därigenom stundom föranleddes, att beviljad och såsom kreditmedel använd förlagsinteckning i uppkommen tvist måste förklaras utan verkan i förmånsrättsavseende, hemställde handelskammaren, att Kungl. Maj:t täcktes omedelbart vidtaga åtgärder för förtydligandet av förordningen om förlagsinteckning i sådant syfte, att en klarare precisering av institutets tillämpningsområde erhöles.

Under år 1925 upptog Kungl. Maj:t frågan om revision av lagstiftningen om förlagsinteckning, därvid beslöts, att kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, bank- och fondinspektionen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna skulle,

efter hörande av de korporationer och sammanslutningar vederbörande ämbetsmyndighet kunde finna lämpligt, inkomma med utlåtanden angående behovet av ändrad lagstiftning i ämnet och angående innehållet av de bestämmelser, vilka i sådant hänseende funnes erforderliga. Tillika förordnade Kungl. Maj:t, att tillfälle skulle lämnas Svenska bankföreningen, Sveriges allmänna exportförening, Svenska trävaruexportföreningen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges allmänna lantbrukssällskap att inkomma med yttranden i berörda avseenden.

Av de yttranden, som i anledning av denna remiss inkommit, gå vissa i den riktning, att förlagsinteckningsinstitutet borde omläggas, så att detsamma komme att innefatta panträtt i den intecknade egendomen. I de flesta kommer dock till uttryck uppfattningen, att revisionen — utan rubbande av grunden för den nu gällande rätten — borde inskränkas till avhjälpande av vissa brister, som framträtt i det praktiska livet.

Av vad jag anfört i samband med förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier framgår, att det enligt min mening icke bör ifrågakomma att ändra lagstiftningen om förlagsinteckning i den riktningen, att därigenom beredes panträtt för inteckningshavaren. Angående de skäl, som därvid varit för mig avgörande, tillåter jag mig hänvisa till vad jag framhållit beträffande nämnda förslag. De fördelar, som möjligen skulle kunna vinnas genom sådan ändring, uppvägas otvivelaktigt av därmed förbundna nackdelar med hänsyn till de ingrepp i förlagstagarens rörelsefrihet i hans näringsutövning, som därav skulle bliva en följd.

Departement-
chefen.

Däremot har det synts mig angeläget att, med vidblivande av den gällande rättens grunduppfattning, i olika avseenden förstärka den rätt, som vinnes genom förlagsinteckning, och överhuvud söka bringa institutet i överensstämmelse med det praktiska livets krav. I enlighet härmed har det framstått såsom särskilt viktigt att skarpare än hittills bestämma, vilka näringar må kunna erhålla förlagsinteckning, och den egendom, som kan bliva föremål därför. I samma syfte har jag funnit bestämmelse påkallad för att förebygga ogiltigförklarande av en i laga ordning tillkommen förlagsinteckning. Vidare har den genom förlagsinteckning vunna förmånsrätten synts böra utsträckas till att gälla även utestående köpeskilling för försäld förlagsegendom. Rätten att ut söka fordran, ändå att den icke är förfallen, har funnits i åtskilliga avseenden vara i behov av utvidgning. Jämväl i övrigt hava vissa ändringar ansetts erforderliga.

I enlighet med denna uppfattning har jag låtit utarbeta förslag till *lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning*.

Jag anhåller nu att få anmäla detta lagförslag, därvid jag behandlar de olika spörsmålen under varje särskild paragraf.

1 §.

Enligt det kommittéförslag av år 1881, som ligger till grund för förlagsinteckningsförordningen, skulle förlagsinteckning få lämnas av den, som idkade

Inteckningsberättigad näring.

bergsbruk eller gruvsdrift eller dreve sågverk eller fabrik eller ock annan inrättning till beredande eller förädling av råämnena, så beskaffad att handelsböcker skulle föras över rörelsen. I motiven, däri erinrades att genom detta stadgande de egentliga hantverken skulle falla utom området för den ifrågasatta lagstiftningen, anfördes till stöd härför följande:

Det föreläge en bestämd skillnad mellan det egentliga hantverket och den större, mera fabriksmässigt drivna industrien. Hantverkaren vore i vida mindre grad än fabriksidkaren i behov av särskilda hjälpmedel för anskaffande av sitt förlagskapital. Om den förmånsrätt, som lämnades i rörligt gods, vilket lätteligen ginge ur hand i hand, till följd därav alltid måste bliva av en viss mån underordnad betydelse, måste detta uppenbarligen i den mest oinskränkta grad gälla, då fråga vore om den mindre hantverkaren. Det kunde därför icke utan fog ifrågasättas, huruvida den förmånsrätt, han vore i tillfälle att erbjuda, skulle i nämnvärd grad komma att öka förtroendet till hans vederhäftighet eller om det icke fast hellre kunde befaras, att föreställningen om att en dylik förmånsrätt möjligen redan vore någon annan förbehållen kunde hos den, till vilken lånebehovet framställdes, verka obenägenhet att gå den yttrade önskan tillmötes. Då det någon gång ordats om det mindre billiga uti att utestänga den mindre industrien från de med lagstiftningen om förlag avsedda förmånerna, syntes detta hava berott därpå, att tillräcklig uppmärksamhet icke ägnats åt de olika förhållanden, varunder den större och den mindre industrien arbetade. Man kunde slutligen, med den erfarenhet som vunnits om tillämpningen av lösöreköpsförordningen, näppeligen värja sig för den farhågan, att en utsträckning av förlagsinteckningsrätten till de mindre yrkesidkarna kunde bliva en ytterligare källa till rättsförvecklingar av varjehanda betänkligt slag, en farhåga vilken syntes dess mera grundad, som det icke torde bliva möjligt att i fråga om förlagsinteckning föreskriva enahanda formaliteter som vid lösöreköpen vore stadgade. Det syntes med avseende å vad nu blivit anført, att en sund lagstiftning om förlag för det egentliga yrkeslivet betingade, å ena sidan, att icke någon art av yrkesindustri utestängdes från rättigheten att genom inteckning i lös egendom erbjuda den säkerhet, som kunde ligga däri, men att, å andra sidan, för varje sådan art av industri rättigheten icke utsträcktes utöver det område, där densamma begagnande kunde vara nyttigt eller behöfligt. Vid bestämmandet av gränsen mellan dylika olika företag hade man med hänsyn till beskaffenheten av gällande lagstiftning angående skyldigheten att föra handelsböcker trots syftmålet lämpligast uppnås därigenom, att rättigheten att utställa förlagsinteckning utsträcktes, utöver idkarna av de industrier för vilka det redan vore medgivet, allenast till dem, vilka över sin rörelse enligt lag skulle föra handelsböcker.

Vid granskningen inom högsta domstolen av förslaget anmärktes, att det icke vore möjligt att genom en allmängiltig och uttömmande bestämning angiva de yrken, vilka skulle räknas till fabriker, till skillnad från dem, som borde hänföras till hantverk. Benämningen av ett industriellt yrke berodde uteslutande på den formella omständigheten, huruvida yrket blivit anmält som fabrik eller såsom hantverk. Tillräckligt skäl saknades därför att jämte fabriker upptaga 'annan inrättning till beredande eller förädling av råämnena, så beskaffad att handelsböcker över rörelsen föras skola'.

Vid ärendets föredragning i statsrådet instämde departementschefen med de kommitterade däri, att förlagsinteckningsrätten borde såsom dittills

tillkomma, jämte samtliga idkare av bergsbruk och gruvdrift, för övrigt endast den större industrien, icke de egentliga hantverken. Om genom användningen av det måhända icke fullt exakta uttrycket 'fabrik' ett eller annat större hantverk skulle komma i åtnjutande av förlagsintekningsrätt, syntes detta emellertid icke innebära någon olägenhet utan snarare en fördel, då dessa hantverk utan tvivel arbetade under förhållanden, fullt jämförliga med dem, som vore utmärkande för verkliga fabriker. Lika med högsta domstolen funne departementschefen en begränsning av förordningens tillämpningsområde genom hänvisning till reglerna om bokföringsskyldighet mindre lämplig. För att emellertid förebygga uppfattningen att från rätt att erhålla förlagsintekning vore uteslutna med fabrik fullt jämförliga inrättningar, om vilkas drivande anmälan eller ansökning skulle enligt särskilda författningar göras, hemställde han, att förlagsintekning finge lämnas jämväl av den, som dreve sådan inrättning.

Sedan proposition i enlighet med det anförda avlåtits till 1882 års riksdag men ej vunnit riksdagens bifall, ändrades i den proposition, som förelades 1883 års riksdag, stadgandet på det sätt, att däri uppräknades de näringar, som i likhet med fabriker skulle hava förlagsintekningsrätt. Enligt den lydelse 1 § sålunda erhöll kan förlag intecknas, om det gives till idkande av bergsbruk eller gruvdrift, även där denna ej är att hänföra till bergsbruk, eller till drivande av fabrik, mjöl- eller sågkvarn, boktryckeri, bryggeri, brännvins- eller kruttillverkning.

I sin den 21 februari 1911 avlåtna skrivelse framhöll Stockholms handelskammare, hurusom inför handelskammaren från flera håll framställt anmärkningar mot den vidsträckt användning, förlagsintekningsinstitutet erhållit i praxis. Härom anförde handelskammaren:

De myndigheter, som utfärdade i lagen påbjudet intyg, att förlagstagar-⁻ren utövade den uppgivna rörelsen, hade ofta tolkat ordet 'fabrik' på ett sätt, som icke syntes överensstämma med vare sig lagens ändemening eller den bland näringsidkarna gängse uppfattningen av ordet 'fabrik'. Det syntes uppenbart, att lagstiftaren åsyftat verkliga fabriker, som för sin rörelse hade speciella såväl lokaler som maskiner och just därför kunde anses beroende av möjligheten att erhålla förlagslån. Om det i allmänhet mot en förlagsintekning kunde anmärkas, att den inverkade skadligt på övriga fordringsägars intressen, gällde detta i alldeles särskild grad, då den beviljades ett industriföretag i mindre omfattning, enär i förlagsintekningen ofta inräknades boets hela varulager, ehuru endast en mindre del begagnades till eller vore avsedd för fabrikationen. Då gäldenären enligt gängse uppfattning icke kunnat anses driva fabriksrörelse, hade kreditgivaren ofta icke haft vetskap om förlagsintekningen och ej heller haft anledning misstänka, att sådan beviljats. Den praxis, som utvecklats genom förlagsinteknings beviljande åt hantverkare och handlande, syntes handelskammaren därför av flera skäl vara synnerligen olämplig och värd att beivras.

Liknande anmärkningar framfördes jämväl av de handelskammare, vilka instämde med Stockholms handelskammare i yrkandet på revision av förlagsintekningsinstitutet. Särskilt betonades den fara, som för en oprioriterad varukreditgivare låge däri, att förlagsintekning utan dennes vetskap kunde

finnas i gäldenärens varulager, oaktat den av gäldenären bedrivna rörelsen icke enligt vanligt omdöme kunde hänföras till fabrik.

I den skrivelse av den 14 oktober 1924, vari Stockholms handelskammare gjorde förnyad hemställan om lagstiftningsåtgärder i ämnet, anfördes bland annat:

Under det att rätten till erhållande av förlagsinteckning avsetts böra förbehållas åt den i egentlig mening fabriksmässigt drivna industrien, hade vid åtskilliga tillfällen rådstuvurätter beviljat förlagsinteckning åt näringsidkare i sådana fall, där förädlingsmomentet i den bedrivna rörelsen varit skäligen obetydligt i förhållande till den samtidigt utövade handelsverksamheten. Det industriella momentet i verksamheten hade sålunda här blivit ensamt utslagsgivande. Den omständigheten, att på grund av lagens bristande tydlighet förlagsinteckning beviljades av domstol och användes till kreditmedel men i sedermera uppkommen tvist förklarades utan verkan i förmånsrättsavseende, vore icke den minst betänkliga konsekvensen därav. Med hänsyn till rättssäkerhetens krav och förlagsinteckningsinstitutets syfte att bereda ett någorlunda säkert kreditmedel borde det icke rimligen kunna ifrågakomma, att rättsverkan av en i laga form fastställd förlagsinteckning sedermera underkändes. I den mån en skarp avgränsning av institutets föremål kunde i själva lagtexten åstadkommas, syntes misstag av nämnda art bliva praktiskt sett uteslutna.

I de yttranden, som avgivits i anledning av 1925 års remiss, framhålles allmänt behovet av en tydlig avgränsning av institutets tillämpningsområde. Däremot råda delade meningar, huruvida detta område bör inskränkas eller utvidgas. Från flera håll betonas, att förlagsinteckningsinstitutet huvudsakligen syntes lämpa sig för större industriella inrättningar med en mera fullständig maskinell utrustning eller i allmänhet stora och konstanta varulager, under det att användningen av detta institut i den mindre industrien och inom hantverket — där maskiner ofta inköptes på avbetalningskontrakt — icke kunde anses överensstämma med sund kreditgivning. Under den diskussion angående lagstiftning om förlagsinteckning, som förekom på sextonde svenska handelskammarmötet år 1926, har särskilt framhållits, att det i fråga om smärre företag vore svårare att kontrollera dispositionen av förlagsegendomen och att möjligheten att genom förlagsinteckning belåna all företagens egendom lätt ledde till osund skuldsättning och bristande personlig kreditvärdighet. Från motsatta sidan förordas däremot en utvidgning av tillämpningsområdet till skilda näringsgrenar, såsom — förutom jordbruk — hantverk, transportföretag, restaurationsrörelse, apoteksverksamhet och handelsrörelse. Vad särskilt angår ifrågasatt tillämpning på handelsföretag har emellertid invänts, att, fränsett de större handelsföretagen, handels kreditbehov vore mindre än industriens, att det icke syntes möjligt att uppdraga någon gräns mellan den större och den mindre handeln samt att institutets utsträckning till handelsföretag i många fall skulle komma att främja en osund skuldsättning.

Före avgivande av utlåtande införskaffade kommerskollegium uppgifter från vissa rådhusrätter angående prövning av förutsättningarna för beviljandet av förlagsinteckning. En del av de därvid lämnade svaren utvisar, att prövningen av frågan om rörelsens beskaffenhet och omfattning sker

från fall till fall men att en strävan efter allmänna normer framträder. Sålunda kräves i en stad, att i rörelsen skall med användande av ångkraft eller elektrisk kraft samt fyra eller fem arbetare frambringas någon förädlad eller förarbetad produkt. I en annan stad fordras för erhållande av intyg, att rörelsen bedrivs med åtminstone någon maskinell utrustning och annan kraft än handkraft samt med minst fyra arbetare. Såsom förutsättning uppställles i en tredje stad maskinkraft av ett eller annat slag samt mer än fem arbetare. I några städer fordras maskinella anordningar av mera stadigvarande beskaffenhet, varemot hänsyn ej tages till antalet arbetare. En mera bestämd praxis framträder emellertid i en del städer, i det man i anslutning till 15 § lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd uppställer det villkoret, att för rörelsen skola användas minst tio arbetare eller drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drivkraft om minst tre effektiva hästkrafter.

Kommerskollegium förordar i sitt utlåtande, att även hantverk under vissa förhållanden får åtnjuta förmånen av förlagsinteckningslån. Kollegium erinrar, att under de senaste årtiondena maskinella anordningar i allt större omfattning kommit till användning även inom hantverksdriften. För de företag, där så skett, erfordrades större rörelsekapital än tidigare varit fallet, och förlagsinteckningsinstitutet kunde i sådant avseende bliva till nytta. Givet vore, att endast sådana hantverkare borde erhålla förmånen av förlagsinteckningslån, vilka hade behov därav för anskaffande av jämförelsevis dyrbara maskinella anordningar eller eljest för drivande av sin rörelse i större utsträckning. Det vore utan tvivel förenat med synnerligen stora svårigheter att i detta avseende bestämma viss gräns. Att fordra ett visst minimivärde hos maskinerna och de maskinella anordningarna skulle medföra avsevärda praktiska olägenheter. De maskinella anordningarna, icke arbetarantalet, borde emellertid vara bestämmande. På grund härav och då gränsen mellan fabrik och hantverk icke torde kunna på ett avgörande sätt uppdragas, föreslog kollegium sådan ändring i gällande bestämmelser angående förlagsinteckning, att den, som dreve fabriks- eller hantverksrörelse i den omfattning, att för arbetet i regel användes drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drivkraft om minst tre effektiva hästkrafter, kunde erhålla lån mot förlagsinteckning.

Två länsstyrelser uttala, att det syntes böra tagas i övervägande, huruvida icke med fabrik i förevarande avseende borde förstås sådan industri, som angives i 15 § lagen om arbetarskydd. En handelskammare, som vitsordar att en dylik regel skulle underlätta för den intygsutfärdande myndigheten att träffa ett avgörande, uttalar emellertid härutinnan den farhågan, att alltför små företag därigenom skulle vinna möjlighet till förlagsinteckning.

Vid övervägande av frågan, huruvida kretsen av de näringar, som må åtnjuta möjligheten att använda förlagsinteckning, borde principiellt förändras, har det syntts tydligt, att bortsett från jordbruksnäringen tillräckliga skäl icke föreligga att för närvarande avvika från den gällande rättens grunduppfattning i detta avseende. Såsom en allvarlig brist måste emellertid anses, att gränsen för tillämpningsområdet icke framträder skarpare än nu är fallet.

*Departements-
chefen.*

Denna brist har gjort sig särskilt kännbar till följd därav, att frågan, huruvida med hänsyn till rörelsens beskaffenhet förlagsinteckning bort beviljas, kan göras till föremål för prövning i samband med konkurs. Härtill återkommer jag i det följande. Olika utvägar för ett närmare bestämmande av tillämpningsområdet hava varit under övervägande. Bland annat har det varit ifrågasatt att såsom förutsättning för erhållande av förlagsinteckning i lagen uppställa det krav, att rörelse för beredande eller förädling av varor drives i fabriksmässig omfattning, samt att överlämna till den administrativa lagstiftningen att bestämma de grunder, som skola avgöra, huruvida rörelse må anses driven i sådan omfattning. Härigenom skulle hänsyn lättare kunna tagas till de förändringar i uppfattningen om rörelsens fabriksmässighet, som kunna inträda i samband med teknikens utveckling. Emellertid torde det möta alltför stora betänkligheter att i administrativ ordning träffa avgörande i en för lagens innehåll så viktig fråga, samtidigt som det helt visst skulle bliva svårt att mera detaljerat fastställa en gräns, som svarar mot de på detta område mycket skiftande förhållandena.

Med hänsyn till vikten av att erhålla en fast regel, även om den lider av en viss schematisering, har det synts lämpligt att i huvudsaklig anslutning till den praxis, som vid vissa större rådhusrätter utbildats med ledning av 15 § i 1912 års arbetarskyddslag, avgränsa tillämpningsområdet så, att såsom förutsättning för rätten att erhålla förlagsinteckning uppställs kravet, att för rörelsen skall i regel användas drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare. Nämnas må, att enligt lagen den 12 juni 1931 angående ändring i vissa delar av arbetarskyddslagen tillämpningen av de strängare reglerna beträffande minderårigs användande till bergverks-, bruks-, fabriks-, hantverks- eller annat industriellt arbete eller byggnadsarbete, ändå att det ej är att hänföra till industriellt arbete, gjorts beroende av att arbetet bedrivs i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare.

Förslaget utgår från att varje slag av industriell rörelse, som drives i nu nämnd omfattning, bör hava förlagsintekningsrätt. Närmare redogörelse för innebörden av begreppet industriell rörelse läser icke vara av nöden. Erinras må emellertid, att i den berättelse, som det enligt instruktionen för kommerskollegium åligger kollegium att årligen till Kungl. Maj:t avgiva över industri och bergshantering, användes följande 'industrigruppering': malm-brytning och metallindustri, jord- och stenindustri, träindustri, pappers- och grafisk industri, livsmedelsindustri, textil- och beklädnadsindustri, läder-, hår- och gummivaruindustri, kemisk-teknisk industri samt kraft-, belysnings- och vattenverk. Under dessa huvudgrupper återfinner man, bland annat, olika slag av bergsbruk och gruvdrift, kvarnrörelse, sågverk, boktryckerier, bryggerier, brännerier samt krutbruk. Den av kommerskollegium begagnade terminologien torde åtminstone i det väsentliga stå i överensstämmelse med uppfattningen i det praktiska livet. Någon meningsskiljaktighet läser alltså icke förefinnas t. ex. därom, att under industriell rörelse principiellt är att innefatta, bland annat, 'idkande av bergsbruk eller gruvdrift' samt 'dri-

vande av fabrik, mjöl- eller sågkvarn, boktryckeri, bryggeri, brännvins- eller kruttillverkning'. Då anledning ej synes föreligga att medgiva förlagsinteckning för dessa i 1 § förlagsinteckningsförordningen upptagna rörelser, såvida de icke uppfylla det i det föregående omhandlade kravet på rörelsens omfattning, hava de ej upptagits i lagtexten. Ej heller har det synts erforderligt att i lagtexten framhäva det för begreppet industri utmärkande förädlingsmomentet.

Uteslutna från möjligheten att erhålla förlagsinteckning äro under alla förhållanden jordbruk och handelsrörelse. Binäring till jordbruk, såsom kvarnrörelse, mejeri- och sågverksdrift, tegeltillverkning och brännerirörelse, äger erhålla förlagsinteckning, där det allmänna kravet på rörelsens beskaffenhet och omfattning uppfylles. I motsatt fall komma de för rörelsen avsedda lösa inventarierna, såsom framgår av vad jag anfört i samband med förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier, att hänföras till jordbruksinventarier och omfattas av sådan inteckning.

Den fordran, för vilken förlagsinteckning må beviljas, betecknas i förlagsinteckningsförordningen och i 17 kap. 7 § handelsbalken såsom 'förlag'. I 3 § nämnda förordning stadgas, att handling, på grund varav förlagsinteckning sökes, skall innehålla, bland annat, uttryckligt erkännande av försträckningens egenskap av förlag.

Inteckningsbar fordran.

I flera av de i anledning av 1925 års remiss avgivna yttrandena förordas, att försträckningens lämnande som förlag icke måtte krävas för förlagsintecknings beviljande.

Då det ligger stor vikt uppå att långivares och tredje mans förvärv i god tro av förlagsinteckning ej äventyras och då detta syfte vinnes enklast genom uppgivande av kravet på fordringens karaktär av förlag, har förlagsinteckningsförordningen ansetts böra i detta avseende jämkas. I enlighet därmed utgår 1 § i förslaget därifrån, att förlagsinteckning kan meddelas för fordran i allmänhet. Motsvarande ändring har gjorts i 17 kap. 7 § handelsbalken, på sätt framgår av det tidigare i dag i samband med frågan om lagstiftning angående inteckning i jordbruksinventarier anmälda förslaget om ändring i nyssnämnda lagrum.

Trots den nu föreslagna ändringen i förevarande avseende hava beteckningarna förlagsinteckning, förlagsförbindelse, förlagsgivare och förlagstagare ansetts kunna bibehållas.

Enligt 5 § i förlagsinteckningsförordningen må förlagsinteckning beviljas blott till visst belopp i penningar eller varor. I överensstämmelse med nutida uppfattning har förlagsinteckning ansetts böra avse endast visst belopp i penningar. Det i enlighet härmed ändrade stadgandet har upptagits såsom ett andra stycke i 1 §.

I 17 kap. 7 § handelsbalken angivas såsom föremål för förmånsrätten — förutom 'det, som tillverkat är', 'de för tillverkningen avsedda råämnena' och 'den

Förlags-egendomen.

löseegendom, vare sig maskiner, redskap, dragare eller annat, som till bergsbrukets, gruvans, fabriken eller inrättningens drift hörer' — dels 'gäldenärens fordringar för sådana förskott i penningar eller varor, som för rörelsen lämnade äro', dels ock, 'vid förslag till bearbetande av andra gruvor än järngruvor', 'själva gruvan'.

Förskott.

Vad angår förskott erinrades vid tillkomsten av förlagsinteckningsförordningen, att vissa betänkligheter gjort sig gällande mot att medgiva förmånsrätt i sådana fordringar. Då emellertid, särskilt vid bergsbruk och gruvrörelse, dessa förskott ofta vore ganska betydande och gemenligen utgjorde en del av det kapital, som näringsidkaren mottagit av sin förläggare och sedermera i sin ordning lämnat sina arbetare såsom en art av förslag, hade det synts fullt befogat, att förmånsrätten utsträcktes jämväl till sådana fordringar.

Mot upptagande av förskott som föremål för förlagsinteckning ställer sig emellertid näringslivet numera ganska främmande. Så hava t. ex. från bankhåll gällande bestämmelser härom karakteriserats såsom synnerligen opraktiska och missledande, då dessa fordringar, vilka vore av en sällan förekommande art, ofta förväxlades med vanliga varufordringar, vilka däremot icke fölle under förlagsinteckning.

Då stadgandet om förmånsrätt i förskott enligt en samstämmig uppfattning i det praktiska livet icke har någon uppgift att fylla och därjämte visat sig ägnat att leda till missförstånd, har det ansetts riktigast att i förslaget icke upptaga sådana fordringar bland föremålen för förlagsinteckning. Till frågan, huruvida förlagsinteckning bör omfatta fordran för försåld förlagsegendom, återkommer jag vid 6 §.

Gruva.

Stadgandet om förmånsrätt i gruva saknades i det av särskilda kommitterade utarbetade förslaget till lagstiftning men upptogs i propositionen till 1883 års riksdag. Därvid gjordes undantag för järngruva, enär dylik gruva förmodades vara utesluten från förmånsrätt och sådan rätt ej heller av gruvvägarna eftersträfvats.

I anledning av en vid 1904 års riksdag väckt motion hemställde lagutskottet (utlåtande nr 17), att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida förlagsinteckning för gruvdrift kunde, vad järngruvor anginge, utan olägenhet medgivas jämväl i själva gruvan, samt, därest utredningen därtill gäve anledning, för riksdagen framlägga förslag till lagändring i angivna syfte. Lagutskottets hemställan bifölls (riksdagens skrivelse nr 24).

I yttrandena rörande denna fråga har från olika håll gjorts gällande, att den hittillsvarande begränsningen i fråga om järngruva borde borttagas. Från järnkontorets sida har sålunda framhållits, att det icke blott för den järngruvdrift, som idkas såsom självständig industriell verksamhet, utan i lika hög grad för de gamla, ännu med järnbruken direkt samverkande gruvbolagen helt visst skulle vara till fördel, att vid anordnande av gruvdriften efter moderna principer, vilket ofta krävde dyrbara maskinerier, en även i själva gruvan gällande förlagsinteckning kunde lämnas såsom säkerhet för erforderliga penningförsträckningar. Jämväl industriförbundet och kommerskollegium hava

tillstyrkt borttagandet av nämnda begränsning, kommerskollegium under erinran att järngruvorna i detta hänseende ej längre intoge någon särställning.

Då förutsättningarna för åtskillnaden mellan järngruva och annan gruva numera icke torde föreligga, lärer, såsom i förslaget skett, in-teckning böra med-givas i gruva utan hänsyn till dess art.

Såsom föremål för förlagsin-teckning upptager gällande lagstiftning icke byggnad å ofri grund. Frågan huruvida förmånsrätt borde medgivas i dylik egendom var under övervägande redan vid tillkomsten av förlagsin-teckningsför-ordningen. Sålunda framhålles i motiven till 1881 års förslag, att enär industri-ella byggnader, även då de låge på främmande grund, kunde vara av högt värde, en bestämmelse om förmånsrätt däri understundom skulle i ej ringa mån förstärka in-teckningssäkerheten. Å andra sidan borde dock uppmärksammas, att en förmånsrätt i dylika byggnader skulle bliva av tvivelaktigt värde. Man ansåg sig därför icke hava anledning att föreslå förmånsrättens utsträckning till byggnader på annans grund. Även i vissa av de i anledning av 1925 års remiss avgivna yttrandena har denna fråga berörts. Dock ställer man sig i allmänhet tveksam och stundom rent avvisande till en sådan utvidgning.

Byggnad &
ofri grund.

Liksom i fråga om in-teckning i jordbruksinventarier anser jag det lämpligen icke böra ifrågakomma att låta byggnad på ofri grund utgöra föremål för förlagsin-teckning. Såsom jordbruksutredningen framhållit, skulle kollision mellan förlags- och fastighetsin-teckningar lätteligen inträda, därest byggnaden övergår till fast egendom, och detta vare sig man låter förlagsin-teckningen äga bestånd i byggnad och gälla framför tidigare fastighetsin-teckning eller man låter förlagsin-teckningen vika för fastighetsin-teckningen.

Huruvida in-teckning må beviljas i ideell andel av förlagsegendomen, är icke uttryckligen avgjort i gällande rätt. Någon olikhet i förhållande till vad nu får antagas gälla torde dock icke inträda, då i förslagets 1 § i enlighet med vad från näringslivets sida yrkats stadgats förbud mot in-teckning i andel av förlagsegendomen.

Ideell andel
m. m.

Förlagsin-teckningsförordningen lämnar icke svar på spørsmålet, huruvida in-teckningen kan begränsas till vissa i förlagsegendomen ingående föremål. Meningarna, i vilken riktning lagstiftningen härutinnan lämpligen bör gå, hava i det praktiska livet visat sig vara i någon mån delade. Å ena sidan har uttalats, att det kunde starkt ifrågasättas, huruvida en rätt att göra begränsning lämpligen borde förbehållas parterna. Därigenom kunde nämligen föranledas kollision med förlagsin-teckningar, som med lika eller sämre förmånsrätt meddelats i all egendom, vilken kan förlagsin-tecknas. Å andra sidan har ifrågasatts, om det icke skulle vara till fördel för industrien att medgiva vederbörande företag en viss frihet i detta avseende. Det kunde väl tänkas, att ett solitt företag kunde erhålla fullt tillräcklig förlagskredit även med begränsning till viss del av förlagsegendomen.

Vid ett övervägande av skälen för och emot rätt att begränsa in-teckning till viss egendom synas de senare så till vida böra vara avgörande, som betydande olägenheter kunna uppstå, därest in-teckning i vissa i förlagsegendomen ingående föremål medgives. I enlighet härmed har förslaget avfattats.

Från nu nämnd synpunkt sett hade det uppenbarligen varit till fördel, om gemensam inteckning för samma fordran i flera rörelser kunde undvikas. Enligt vad från olika håll upplysts, förekommer emellertid för närvarande i stor utsträckning, att flera rörelser intecknas för samma fordran, och en dylik möjlighet anses trots de svårigheter, som i följd därav kunna uppstå, vara av avsevärd praktisk betydelse. Det har på grund därav ansetts icke lämpligt att nu förbjuda gemensamma inteckningar.

Stället, där
förlagsegen-
domen finnes.

Gällande förlagsinteckningsrätt berör icke närmare frågan, huruvida föremål skall för att räknas till förlagsegendomen finnas å ort, där rörelsen drives.

I åtskilliga av de yttranden, som avgivits i anledning av 1925 års remiss, har saknaden av uttryckligt stadgande i detta avseende givit anledning till erinringar. Från handelskammarhåll uttalas sålunda, att förmånsrätten i de för tillverkningen avsedda råvarorna behövde ur nu nämnd synpunkt närmare preciseras. Såsom exempel anföres frågan om giltigheten av förmånsrätten, vid sågverksindustrien beträffande timmer i skog eller under flottning eller annan transport och vid pappersmassefabriker beträffande pappersved, som ej blivit inforslad till fabriksplatsen. Likaså förmenas behov föreligga av närmare bestämmelser beträffande färdigt fabrikat, som i annan stad eller socken än den, där fabriken är belägen, upplagts i försäljnings- eller konsignationslager. Från bankhåll har förordats en uttrycklig bestämmelse, att förlagsinteckningen borde omfatta råvaror och produkter, var dessa än befunde sig, förutsatt dock att de tillhörde förlagstagaren.

Sedan dessa yttranden avgivits, har den nu antydda oklarheten blivit i viss mån hävd genom ett avgörande i högsta instans (H. 1927 s. 519). Överrätternas intogo här den ståndpunkten, att enär den i målet ifrågavarande, förlagstagaren tillhöriga och i hans besittning befintliga löseegendomen ostridigt tillverkats vid förlagstagarens fabrik, den omständigheten, att löseegendomen vid konkursens början förvarats å orter utom den socken, där rörelsen drevs, icke föranledde därtill, att den å förlagsinteckningen grundade förmånsrätten till betalning ur egendomen finge anses hava upphört.

Efter detta avgörande lär behövet av lagstiftningsåtgärd icke göra sig gällande med samma styrka som tidigare.

Bestämmelserna om den egendom, förlagsinteckning omfattar, vilka för närvarande såsom nämnts återfinnas i 17 kap. 7 § handelsbalken, hava synts lämpligen böra överflyttas till förordningen om förlagsinteckning. Därvid har förlagsegendomen angivits vara 'för rörelsen avsedda lösa inventarier och råvaror samt i rörelsen frambragta alster', varjämte under förlagsegendomen inbegripits vid gruvdrift jämväl gruva.

3 §.

Rörelsens
lokalisering.

Enligt 3 § förlagsinteckningsförordningen fordras uppgift om *stället*, där bergsbruk eller gruvdrift, mjöl- eller sågkvarnsrörelse, brännvins- eller kruttillverkning idkas, samt om *stad* eller *socken*, där fabrik, boktryckeri eller

bryggeri drives. Dessa krav på rörelsens lokalisering äro mildare än enligt 1881 års kommittéförslag, i vilket städs krävdes uppgift om stället för rörelsens drivande. Vid granskningen av förslaget erinrades inom högsta domstolen, att fabriksrörelse ofta icke vore inskränkt till ett enda ställe, fastän rörelsen vore att anse såsom en och samma, i följd varav ifrågasattes infogande av ordet 'huvudsakligen'. Denna erinran föranledde icke någon ändring i propositionen till 1882 års riksdag. I anledning av anmärkningar inom riksdagen framhöll departementschefen i propositionen till 1883 års riksdag, att man av en allmän föreskrift om skyldighet att uppgiva stället, varest rörelse drives, kunde förledas till uppfattningen, att uppgiften borde gälla t. ex. i stad gata och hus, där näringen idkades, men att en så detaljerad uppgift i de flesta fall vore onödig och kunde lägga svårigheter i vägen för en industriell anläggnings flyttning. Det funnes intet skäl, varför vid ansökan t. ex. om förlagsinteckning i en fabrik stället skulle behöva uppgivas närmare än som skedde vid anmälan om fabriksanläggning, i vilket fall uppgiften behövde omfatta endast stad eller socken, där näringen dreves. Andra näringar däremot, såsom gruvdrift, bergsbruk, såg- och kvarnrörelse, vore dels på grund av sin natur, dels i följd av den för deras drivande gällande lagstiftning bundna vid viss plats. I överensstämmelse härmed fick paragrafen sin nuvarande avfattning.

Mot gällande rätts ståndpunkt härutinnan hava vissa erinringar framställts i de i anledning av 1925 års remiss avgivna yttrandena. Sålunda har från bankhåll framhållits, att skillnaden i nu förevarande hänseende mellan sågverk m. m. och fabrik borde upphöra. Det borde beträffande varje slag av rörelse vara tillräckligt att angiva stad eller socken, där rörelsen drives. Det har ock framhållits, att det måhända vore förtjänt att övervägas, om man ej skulle kunna helt avstå från territoriella begränsningar och således låta förlagsinteckningen omfatta all kredittagarens i industriell verksamhet investerade lösegendom.

I förslaget har gällande lags föreskrift utbytt mot stadgande om skyldighet att uppgiva allenast stad eller socken, där rörelse drives. Någon olägenhet har icke förspors av en dylik bestämmelse beträffande fabrik, boktryckeri eller bryggeri, och någon anledning att i förlagsintekningsförordningen göra skillnad i förevarande avseende mellan olika slag av näringar torde icke föreligga. Det har fastmera synts kunna ifrågasättas, om man icke borde gå än längre och låta förlagsinteckningen omfatta företaget som sådant samt i samband därmed införa förändrade forumregler. En tänkbar utväg därvid vore, att behandlingen av förlagsintekningsärenden förlades till rådhusrätten i den stad, där näringsidkarens firma är registrerad, eller beträffande aktiebolag till rådhusrätten i den stad, där dess styrelse har sitt säte. Därvid borde naturligen göras vissa jämkningar för bland annat det fall, att firman är registrerad i stad under landsrätt eller att aktiebolags styrelse har sitt säte i sådan stad eller på landet. En sådan omläggning skulle uppenbarligen med hänsyn till de stora företagen vara förenad med betydande fördelar. Å andra sidan är den dock förbunden med nackdelar, som mana till varsamhet. Särskilt

*Departements-
chefen.*

framträda svårigheter med avseende å övergången från det ena till det andra systemet, vartill komma de förvecklingar, som lätt kunna uppstå vid t. ex. förändrat säte för aktiebolags styrelse med därav föranledd övergång till annat forum än det, vid vilket inteckning tidigare kan hava meddelats. En ändring i detta hänseende har i varje fall ansetts icke böra ske i förevarande sammanhang.

Intyg om rörelsen.

Vad angår intyg om rörelses drivande föreskrives i 3 § förlagsinteckningsförrordningen, att vid ansökan om förlagsinteckning skall fogas intyg av magistrat, kronofogde eller länsman, att förlagstagaren utövar den uppgivna rörelsen. Stadgandet har motiverats därmed, att då förlagsinteckning icke medför annan rätt än förmånsrätt till viss egendom för den händelse låntagaren råkar i konkurs, det vore av synnerlig vikt att, innan inteckning beviljades, såvitt möjligt utröntes, huruvida låntagaren verkligen utövade den rörelse, med avseende varå inteckningen söktes.

I de svar, som avgivits i anledning av 1925 års remiss, möta i stor utsträckning anmärkningar mot stadgandet. Anmärkningarna gå i huvudsak ut därpå, att för ernående av större jämnhet och säkerhet i lagens tillämpning intygen borde utfärdas, icke av underordnade lokala myndigheter, utan i stället av länsstyrelse eller därmed jämförlig myndighet eller ock av handelskammare.

De svagheter, som framträtt med den nuvarande ordningen, hava i främsta rummet sin grund i den oklarhet, som för närvarande råder angående förlagsintecknings tillämpningsområde. Då denna oklarhet genom förslaget torde i allt väsentligt bliva undanröjd, lärer det icke möta större betänkligheter att bibehålla de nuvarande organen för utfärdandet av ifrågavarande intyg, helst dessa äga företrädet att besitta önskvärd lokalkännedom.

Då det är av vikt, att rörelses art och omfattning bliva föremål för noggrann undersökning före intecknings beviljande, föreslås i förevarande paragraf, att intyget skall innehålla uppgift i båda dessa hänseenden.

4 §.

Första stycket överensstämmer med 4 § i förlagsinteckningsförrordningen och andra stycket med 6 § i samma förrordning.

5 §.

Förevarande paragraf har tillkommit för att råda bot på det hittillsvarande, inom näringslivet starkt kända missförhållandet, att en i laga ordning tillkommen förlagsinteckning i konkurstvist förklarar ogiltig, enär rörelsen icke varit av den art eller icke drivits i sådan omfattning, att förlagsinteckning bort meddelas. I denna del torde jag få hänvisa till vad beträffande inteckning i jordbruksinventarier i motsvarande avseende anförts.

6 §.

Förmånsrätt i fordran.

Såsom redan framhållits, inrymmer gällande lagstiftning så till vida förmånsrätt i fordran, som inteckningen omfattar fordringar för sådana förskott

i penningar eller varor, som lämnats för rörelsen. Däremot avser förmånsrätten icke övriga fordringar, exempelvis icke dem, som uppkommit genom utborgning av vara.

I åtskilliga av de i anledning av 1925 års remiss avgivna svaren har uttalats den uppfattningen, att förlagsinteckning borde åtminstone i viss utsträckning omfatta jämväl fordran för försåld egendom. Under framhållande av spörsmålets invecklade art ifrågasätter en magistrat, huruvida man icke, när det är fråga om överlåtelse av rörelsen i dess helhet, skulle kunna medgiva förlagsgivaren förmånsrätt i köpeskillingen för den lösegendom, vari förlaget gäller. Stadgandet i 11 § av förlagsinteckningsförordningen om fordringens förfallande till betalning vore utan ett dylikt komplement utan större värde. Även från bankernas sida framföres en liknande tankegång. Bank- och fondinspektionen ifrågasätter, huruvida icke vid överlåtelse av förlagsintecknad inrättning förmånsrätten kunde bibehållas i köpeskillingen, åtminstone så länge denna funnes såsom tillgång hos förlagstagaren. Från handelskammarhåll har detta yrkande ävenledes fått understöd. Under sextonde svenska handelskamarmötet uttalades sålunda, att det kanske mera än något annat skulle vara ägnat att stärka förlagsinteckningens värde som kreditobjekt, om förmånsrätten vid egendomens försäljning på kredit automatiskt överginge på den uppkomna fordringen. Övriga borgenärens rätt trädde därigenom icke för nära. Förlagsgivarens ställning skulle bliva av försäljningen tillsvidare orubbad, och möjligheten att äventyra hans rätt till förmån för annan fordringsägare begränsades.

Såsom framhållits torde det vara av stor betydelse, att förmånsrätten kan göras gällande jämväl i fordran för försåld egendom. Fordringen framträder i sådant fall som ett surrogat för de från förlagsegendomen skilda föremålen. Alldeles särskilt är detta förhållandet, då rörelsen helt eller till väsentlig del överlåtes till annan. Att uppdraga en gräns mellan olika slag av överlåtelser låter sig emellertid svårligen göra. Då förmånsrätten kan göras gällande allenast i händelse av konkurs, torde sådant ej heller vara påkallat av något praktiskt behov. Analogier till denna förmånsrätt kunna hämtas, förutom från vad nu är stadgat om förmånsrätt i förskott, bland annat, från lagstiftningen om sjöpanträtt i inlastat gods. Med hänsyn till vad sålunda anförts har jag låtit i förslaget upptaga ett stadgande om förmånsrätt i köpeskillning, så länge den utestår ogulden. Vid fordringens inflytande till konkursboet skall alltså förlagsinteckningshavaren njuta samma förmånsrätt i beloppet, som han skulle ägt, om föremålet försålts av konkursförvaltningen.

Beträffande frågan om förlagsgivares rätt till försäkringsbelopp må framhållas, att saknaden av bestämmelse i detta avseende föranlett erinringar i flera av svaren i anledning av 1925 års remiss. Kommerskollegium föreslår för sin del bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med stadgandena om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal beträffande intecknad byggnad hörande till fast egendom. Från bankhåll förordas bestämmelser av innehåll, att försäkringssumma, så

*Departements-
chefen.*

**Försäkrings-
summa.**

länge den icke införlivats med försäkringstagarens förmögenhet, utgör surrogat för vad som förstörts.

Enligt 54 § i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal skall, om försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, densamma anses, där ej annat framgår av omständigheterna, gälla till förmån för envar, som — i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal om godset står faran för detta — har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. Enligt grunderna för detta lagrum torde innehavare av förlagsinteckning kunna åberopa samma lagrum, om försäkringsfallet inträffar under konkurs. Ett annat förhållande lärer då ej heller kunna antagas inträda, om försäkringsfallet inträffat före konkursen, men beloppet inbetalas därefter. Vid sådant förhållande torde tidigare framkomna önskemål i förevarande avseende i det hela vara tillgodosedda. Särskilda bestämmelser för att bereda inteckningshavaren ytterligare skydd hava icke ansetts vara av nöden.

9 §.

Första stycket av 9 § företer den olikhet i förhållande till gällande rätt, att enär samtycke av förlagstagare till intecknings dödande ansetts icke böra krävas, vad förlagsinteckningsförordningen i sådant avseende innehåller utslutits.

Andra stycket av 9 § har, på sätt i åtskilliga av de avgivna yttrandena förordats, omarbetats till vinnande av överensstämmelse med vad som gäller beträffande fastighetsinteckning.

Under övervägande har varit att meddela särskilt stadgande om uppdelning av inteckning. Frågan har emellertid ansetts icke vara av den praktiska betydelse, att den upptagits till behandling i detta sammanhang.

11 §.

*Gällande
rätt.*

Enligt 11 § förlagsinteckningsförordningen gäller för närvarande, att om förlagstagaren till annan överlåter bruk, gruva, fabrik eller inrättning, för vars drivande förlagsinteckning är beviljad, förlagsskulden genast är mot förlagstagaren förfallen till betalning.

I 1881 års kommittéförslag saknades denna bestämmelse. I anslutning till yttrande av lagutskottet vid 1882 års riksdag framhöll departementschefen vid anmälan av nämnda riksdags beslut, att i den mån det kunde ske med bevarande av förlagsinteckningens natur förlagsgivare borde beredas trygghet för det fall, att rörelsen jämte förlaget överginge till annan ägare och den i före ägarens gods genom förlagsinteckningen förvärvade förmånsrätten följaktligen upphörde. I allmänhet torde den nye näringsidkaren genom avtal med förlagsgivaren få övertaga förlagslånet mot ny inteckning, men utan tvivel kunde omständigheterna vara sådana, att dylikt avtal ej komme till stånd. Långivaren borde då sättas i tillfälle att genast utsöka sin fordran, sedan den säkerhet, som låge i förlaget, undandragits honom. Inom högsta domstolen gjor-

des mot det i enlighet härmed utarbetade förslaget vissa erinringar, avseende, bland annat, att det ej inbegrepe nedläggande av rörelse och att under det samma fölle icke blott frivillig överlåtelse utan även övergång genom arv eller testamente. I anledning av sistnämnda anmärkning inskränktes stadgandet att avse överlåtelse, varemot erinringarna i övrigt ej föranledde ändring i förslaget.

I det yttrande, som nya lagberedningen den 22 december 1885 avgav över den vid 1884 års riksdag väckta, av mig inledningsvis berörda motionen om beredande av *större trygghet vid överlåtelse* av förlagsintecknad rörelse, vitsordade lagberedningen, att den säkerhet för lån, som enligt gällande lag stode att vinna genom förlagsinteckning, icke innebure full trygghet mot förlust å förlagsgivarens sida. Men detta förhållande vore enligt beredningens åsikt beroende av ifrågavarande rättsinstituts egen beskaffenhet och kunde icke förebyggas genom stadganden, vilka stode i överensstämmelse med det väsentliga i förlagsinteckningens natur och rättsverkan enligt gällande lagstiftningsgrunder. Här om anförde lagberedningen vidare:

*Nya lagberedningen
1885.*

Förlagsgivaren vunne genom inteckningen ej panträtt i den intecknade egendomen, utan blott förmånsrätt därtill. Han erhöle sålunda endast företräde till betalning ur visst gods, och därav bestämdes hans rätt i förhållande till övriga borgenärer. Därav följde, att förmånsrätten i och för sig ej kunde sträcka sin verkan till annat gods än det, gäldenären ägde, då fråga om betalning uppstode, ej heller till annan person än gäldenären och hans övriga fordringsägare. Vid den intecknade egendomens överlåtande till tredje man upphörde följaktligen förmånsrätten i det överlåtna till all kraft och verkan. Den blott eventuella rätt till förlagsegendomen, som inteckningen medfört, kunde lika litet som fordringsrätten anses kränkt genom egendomens övergång i annans ägo, såvida ej gäldenären uti särskilt avtal med förlagsgivaren av sagt sig befogenheten att sålunda disponera över sin egendom. Tidigare hade visserligen förlagstagarens dispositionsrätt över sin tillverkning varit strängt begränsad av omständliga och invecklade bestämmelser till förmån för förlagsgivaren, vars rätt till och uti själva egendomen sträckte sig vida utöver vad med förmånsrätt enligt lag förstodes. Denna ståndpunkt hade emellertid, såsom medförande hinder för industriens sunda utveckling, måst övergivas av lagstiftningen. Beredningen funne det därför vara med allt skäl, som i 1883 års förordning all motsvarighet till berörda bestämmelser saknades. Beredningen antoge ock, att fråga numera ej skulle uppkomma om införande av något slags panträtt i förlagsegendom. Mot förslag om kungörande av den intecknade egendomens försäljning, varmed åsyftades att sätta förlagsgivaren i tillfälle att vidtaga åtgärd för att få sin i följd av försäljningen till betalning förfallna fordran gulden ur köpeskillingen, i den mån denna lämnade tillgång därtill, syntes visserligen ingen väsentlig anmärkning vara att framställa. Men då såsom påföljd för uraktlåtenhet att kungöra försäljningen enligt motionen skulle stadgas förpliktelse för köparen att i större eller mindre mån vara i förhållande till en, kanske flera förlagsgivare, med vilka han icke kontraherat, ansvarig för säljarens gäld, mötte däremot flera betänkligheter. Oavsett att grunden för ett dylikt stadgande endast kunde vara, att förlagsinteckningen skulle hava tillförsäkrat dess innehavare någon viss, även mot ny ägare villkorligen gällande och således med panträtt närmast jämförlig rätt till betalning ur den intecknade egendomens värde, skulle i allt fall stadgandet föga överensstämma med det förhållandet, att köparen för fordran hos säljaren ägde rätt att kvitta sin

skuld för köpeskillingen. I allt fall kunde lagen ej lägga hinder i vägen för förlagstagaren att tid efter annan till en eller flera personer avyttra skilda delar av verk eller inrättning. Stadgandet bleve därför kraftlöst gentemot all sådan överlåtelse av inrättningen, som ej tillika innefattade ett uttryckligt avstående av själva den firma, varunder rörelsen utövats. Dessutom skulle stadgandet sakna all tillämplighet vid gåva, byte eller varje överlåtelse, som ej ägde formen av försäljning mot viss köpeskillning, varför det funnes en lätt utväg för den oredlige eller mindre samvetsgranne förlagstagaren att eludera stadgandet. Beredningen erinrade därjämte, hurusom det stode förlagsgivaren öppet att vid avtalet med förlagstagaren av denne fordra all garanti. Så kunde den senare tillförbindas att ej till annan överlåta sin rörelse utan att samtidigt därom underrätta förlagsförbindelsens innehavare, och för åsidosättande därav kunde i förskrivningen eller kontraktet efter omständigheterna lämpad påföljd, såsom vite eller skadeersättningsskyldighet, för förlagstagaren bestämmas. Ett lagstadgande i sådant syfte syntes däremot icke lämpligt, då de omständigheter, som därvid borde inverka, särskilt beträffande vites- eller ersättningsbeloppet, i hög grad växlade. Av liknande skäl vore ock ett lagbestämt bötesstraff för uraktlåtenhet att kungöra överlåtelser otillfredsställande och innebure ett alltför overksamhet medel, där transaktionen beredde förlagstagaren eller tredje man ekonomisk fördel.

1905 års
riksdag.

När frågan vid 1905 års riksdag, såsom i det föregående erinrats, ånyo uppkom, ansåg riksdagen i överensstämmelse med lagutskottet, att vad lagberedningen anfört fortfarande syntes utgöra fullgiltiga skäl att avstyrka en lagstiftningsåtgärd sådan som den ifrågasatta. Däremot anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t om framläggande av förslag i syfte att förlagsintecknad rörelses *förflyttning* måtte föranleda, att förlagsskulden genast vore förfallen till betalning.

Yttranden i
anledning
av 1925 års
remiss.

I de i anledning av 1925 års remiss avgivna yttrandena har ingående dryftats frågan om förlagsgivarens rätt att omedelbart utsöka förlagsskulden, och hava därvid berörts såväl de redan i olika sammanhang omhandlade fallen av överlåtelse och förflyttning av rörelsen som ock vissa andra fall.

Vad till en början angår rörelses *överlåtelse* har i flera av yttrandena ifrågasatts skyldighet för förlagstagaren att därom underrätta förlagsgivaren. Kommerskollegium har framhållit, att till förekommande av otillbörlig överlåtelse krävdes omfattande bestämmelser även av straffrättslig art. Det kunde med skäl ifrågasättas, om det vore möjligt att åstadkomma effektiva sådana för det fall, då förlagstagarens ekonomi vore svag och det därför vore av särskild vikt att förhindra otillbörlig överlåtelse. Framför allt vore det av betydelse att beakta, att införandet av sådana bestämmelser lätt skulle kunna försvåra även avslutandet av fullt legitima avtal. Därigenom skulle förlagsrörelsen skadas. Det syntes kollegium, att ifrågavarande rättsförhållanden för båda parterna och i den allmänna rättssäkerhetens intresse ordnades bäst genom avtal.

Vad därefter beträffar *förflyttning* av rörelse har i yttrandena i allmänhet vitsordats det berättigade i att låta förflyttning utgöra förfalloanledning. Det har emellertid ock framhållits, att en lagändring av nu angivna innebörd icke vore tillfyllest. Sålunda har från vissa håll föreslagits, att förflyttning borde kungöras och förlagsinteckning trots förflyttning kunna göras gällande viss

tid efter kungörandet. Från andra har ifrågasatts, att förflyttning skulle anmälas hos vederbörande in-teckningsdomstol och in-teckningen fortfarande bestå. Kommerskollegium har förordat sistnämnda förslag under framhållande, att då förflyttning av rörelse i allmänhet vore ägnad att befordra dess utvidgning och förbättring, förflyttning icke borde försvåras genom bestämmelse om förlagsskuldens ovillkorliga förfallande till betalning.

Vidkommande rörelses *nedläggande* har från olika håll ifrågasatts, huruvida det icke borde införas stadgande därom, att förlagsskulden skulle anses förfallen även i sådant fall.

I åtskilliga yttranden har föreslagits, att *förstörelse* av förlagsegen-dom borde utgöra förfalloanledning. Ett stadgande i överensstämmelse med 31 § förordningen angående in-teckning i fast egendom förordas sålunda på flera håll. En handelskammare anser, att värdet av förlagsin-teckning som kreditmedel i avsevärd grad skulle förstärkas genom att för förlagstagaren stadgades skyldighet att vårda förlagsin-teckningens föremål ävensom ansvarspåföljd vid uppenbar vanvård eller försämring samt vid förskingring i syfte att göra in-teckningen kraftlös. En magistrat förordar ett stadgande, att förlagsskulden omedelbart skulle förfalla till betalning, om förlagsgods genom brand eller annorledes i avsevärd grad skadades.

Verkan i förevarande hänseende av förfogande från förlagstagarens sida, varigenom förlagsegen- domen undergår väsentlig *värde-minskning*, har vidare berörts i yttrandena. Onormal realisation betecknas sålunda av en länsstyrelse som en åtgärd, vilken bör utgöra förfalloanledning. Två länsstyrelser ifrågasätta stadgande, att förlagsskulden skall anses förfallen, då förlagsin-tecknad egendom säljes i sådan omfattning, att den betingade säkerheten väsentligen försämras. En handelskammare har uttalat sig för enahanda på-följd, om förlagsin-tecknad egendom säljes i omfattning och på sätt, som faller utom normala driftsgränser. En annan handelskammare förordar underrät-telseplikt dels vid överlåtelse av maskiner, andra inventarier för stadigvarande bruk annat än i förbindelse med däremot svarande nyanskaffning och för rörelsen begagnade råvaror, dels ock vid försäljning av tillverkade varor i sådan omfattning eller på sådant sätt, som ej kan anses normalt för den ifrågavarande rörelsen. Från bankhåll har tillstyrkts, att som förfalloanledning måtte anses att den förlagsin-tecknade egendomen eller väsentlig del därav försäljes, utan att valutan kommer förlagsgivaren tillgodo. Det ifrågasättes ock, om icke pantsättning av egendom skall utgöra konkursanledning enligt 1 kap. 4 § konkurslagen och förlagstagaren åläggas underrätta förlagsgivaren om sådan åtgärd.

I vissa yttranden har slutligen uppmärksamheten varit riktad även på *fara* för säkerhetens märkliga minskning. Särskilt har utmätning för annan borge-närs räkning blivit beaktad. I åtskilliga av yttrandena har härvid förordats, att in-teckningshavaren finge åtnjuta förmånsrätt såsom vid konkurs. I vissa andra yttranden uttalas, att förlagsskulden vid utmätning borde vara omedelbart förfallen. En länsstyrelse anser sålunda, att omedelbar betalnings-skyldighet borde inträda även vid utmätning av förlagsin-tecknad egendom, i det

att i sådant fall skäl föreläge för antagande, att förlagstagarens ekonomiska ställning vore svag. En annan länsstyrelse framhåller som en brist hos förlagsinteckningsinstitutet, att förlagsgivaren har förmånsrätt allenast i händelse av konkurs, och ifrågasätter, om ej 'förlagsgivarens rätt borde säkerställas även vid utmätning av den förlagsintecknade egendomen för gäldande av annans fordran, därest ett stadgande i dylik riktning eljest lämpligen må kunna åstadkommas'. Från bankhåll påfordras införande av lagbestämmelser avseende att skydda förlagsinteckning vid utmätning, så att panträtt ej må kunna uppkomma i förlagsintecknad egendom utan inteckningshavarens vetskap. Kommerskollegium framhåller, hurusom enligt gällande utsökningslag utmätningssmannen icke är skyldig att särskilt underrätta vederbörande förlagsinteckningshavare om utmätningen eller den därpå eventuellt följande auktionen, samt hemställer, att vid en blivande lagrevision en sådan underrättelseplikt införes. I detta sammanhang må även nämnas, hurusom å vissa håll ifrågasatts, om icke i fall, som omförmälas i 1 kap. 4 § konkurslagen, förlagsskulden skulle vara omedelbart förfallen till betalning, även om konkursanledning prövades icke föreligga. I flera yttranden har ock berörts förlagsgivarens ställning i händelse av ackordsförhandling utan konkurs.

Departements-
chefen.

Lika med lagutskottet vid 1905 års riksdag anser jag det icke lämpligt att stadga skyldighet för förlagstagare att vid straffpåföljd underrätta förlagsgivare om rörelsens överlåtelse. Med hänsyn till de växlande förhållandena framstår ett allmänt stadgande om straff för uraktlåtenhet i sådant avseende som mindre tilltalande. Härtill kommer, att en dylik straffbestämmelse torde vara ett overksamt medel, där överlåtelsen sker i syfte att på förlagsgivarens bekostnad bereda förlagstagaren eller annan fördel. Vad lagberedningen på sin tid härutinnan framhöll låter sig enligt min mening icke avvisas. Inteckningshavarens rätt torde för övrigt kunna skyddas även utan sådan underrättelseplikt genom att, på sätt jag i det följande ämnar föreslå, förlagsgivaren berättigas att under vissa förhållanden omedelbart utsöka sin fordran, redan innan överlåtelsen skett.

Med överlåtelse av rörelse har jag funnit böra likställas dess förflyttning. Stadgande härom har upptagits i förslaget. Att därutöver införa bestämmelser i avseende å verkan av rörelsens förflyttning torde icke vara lämpligt. Vad särskilt angår underrättelseplikt lär vad man därmed vill vinna åtminstone i det väsentliga kunna nås genom att bereda inteckningshavare möjlighet att inskrida på ett tidigare stadium. Frågan huruvida förflyttning föreligger torde få avgöras med ledning av de i 3 § upptagna bestämmelserna om lokalisering av rörelse.

Uppenbart torde vara, att vid nedläggande av rörelsen förlagsgivarens trygghet kräver, att han är berättigad att utsöka sin fordran, oavsett att förfallotiden ej är inne. I dylikt fall lär i regel utan vidare vara att vänta, att rörelsen kommer att överlätas eller förflyttas eller att förlagsegendomen blir realiserad. Skulle sådant ej inträffa, hotar i allt fall faran, att förlagsegendomen förloras i värde. Ett stadgande om fordringens förfallande i förtid synes därför i sådant fall vara påkallat.

Såsom förfalloanledning torde böra anses, icke blott att rörelsen i dess helhet utan jämväl att väsentlig del därav överlåtes, förflyttas eller nedlägges.

På sätt skett i förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier torde vidare förstörelse helt eller till väsentlig del av den intecknade egendomen böra medföra, att fordran förfaller.

Även i andra fall av väsentlig minskning av förlagsegendomens värde bör förlagsgivaren principiellt äga utsöka den intecknade fordringen, ändå att den ej är förfallen. Härvid måste emellertid beaktas, att omsättande av förlagsegen- dom — företrädesvis tillverkade produkter men i viss utsträckning även råvaror och inventarier — är något för rörelsen naturligt och nödvändigt. I den mån dylikt omsättande håller sig inom gränserna för det i rörelse av den ifrågavarande arten vanliga, är detta uppenbarligen något, som långivaren redan i förväg har att räkna med, och förty icke bör kunna åberopa som förfalloanledning. Endast förfoganden, som äro att beteckna såsom otillbörliga, torde härvid böra kunna komma i fråga. Även bortsett härifrån lärer vederbörlig hänsyn till gäldenärens rörelsefrihet och beaktande av allmänna rättsgrund- satser kräva den förutsättning för att gälden skall förfalla i förtid, att minsk- ningen av säkerhetens värde är märklig.

Icke blott för det fall, att sådan minskning redan uppstått, torde emellertid rätt att utsöka fordringen före förfallotiden böra inträda. I enlighet med vad jag framhållit vid anmälan av förslaget till lag om inteckning i jord- bruksinventarier, måste nämligen en ordning, som endast berättigar inteck- ningshavaren att inskrida mot gäldenären, sedan säkerheten redan upphört eller minskats, ofta nog bliva av föga värde. Liksom å åtskilliga andra rättsområden lärer hänsyn böra få tagas till en på objektiva grunder stödd sannolikhet i fråga om det framtida läget. En bestämmelse, som medgiver en sådan antecipa- tion, torde vara ägnad att avhålla gäldenären från illojala förfoganden över den intecknade egendomen och bereda förlagsgivaren skydd i händelse av utmät- ning hos förlagstagaren. Rätt att omedelbart utsöka fordringen lärer jämväl vara av betydelse därutinnan, att kvarstad och skingringsförbud kunna påkallas utan risk att åtgärden förfaller på grund av inteckningshavarens saknad av befogenhet att instämma sin talan. Denna förstärkning av inteckningshavarens ställning torde i sin ordning medföra, att denne icke i onödan tillgriper det vapen, som ligger i konkurshot.

I enlighet med vad sålunda anförts föreslår jag därför, att inteckningshava- ren skall äga rätt att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, om det skäligen kan befaras, att på grund av gäldenärens förvällande intecknings- havarens säkerhet kommer att märkligt minskas.

I detta sammanhang vill jag slutligen erinra om den av mig tidigare i dag föreslagna ändring i 72 § utsökningslagen, varigenom utmätningsmannen ålagts att ofördröjligen underrätta borgenär om utmätning av egendom, vari, enligt vad för utmätningsmannen är känt eller eljest vid utmätningen uttrönes, förmånsrätt på grund av inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteck- ning tillkommer borgenären. Med avseende å grunderna för detta stadgande

torde jag få hänvisa till vad i samband med förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier härom anförts.

14 §.

Då erfarenheten ådagalagt behov av särskild bok över förlagsinteckningar, har — i anslutning till vad är stadgat i fastighetsinteckningsförordningen och fartygsinteckningslagen — föreskrift om förande av sådan bok upptagits. I samband härmed har stadgats, att närmare bestämmelser om bokens förande samt om tillämpningen i övrigt av vad om förlagsinteckning är stadgat skola meddelas av Konungen. Av vikt synes särskilt vara, att de brister i möjligaste mån undanröjas, vilka framträtt vid utfärdandet av gravationsbevis beträffande rörelse, som drives av bolag.

Förevarande stadganden hava ansetts lämpligen kunna införas i en paragraf med beteckning 14 §, medan nuvarande 14 § syntes kunna upptagas såsom 13 §, vilken paragraf tidigare upphävts.

Lagen har syntes böra träda i kraft den 1 januari 1933. Större betänkligheter torde icke möta mot att, såsom av praktiska skäl påkallas, bringa 5, 6, 9, 11 och 14 §§ i tillämpning jämväl beträffande förlagsinteckning, som dessförinnan sökts eller beviljats. Undantag synes dock beträffande 5 och 6 §§ böra göras för det fall, att beslut om egendomsavträde meddelats före lagens ikraftträdande.»

Föredraganden uppläser härefter förslaget till *lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning* av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Gösta Tidelius.

F ö r s l a g

till

L a g**om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1)
angående förlagsinteckning.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning skall sålunda ändras, att dels 1, 3—6, 9 och 11 §§ erhålla nedan angivna lydelse, dels nuvarande 14 § betecknas 13 §, dels i förordningen införes en ny paragraf, betecknad 14 §, av den lydelse nedan sägs:

1 §.

Utfäster den, som driver industriell rörelse, att hans för rörelsen avsedda lösa inventarier och råvaror samt i rörelsen frambragta alster skola utgöra säkerhet för förlag eller annan fordran, må på grund därav inteckning meddelas i egendomen i den ordning här nedan stadgas; och njute förlagsgivaren sedan den förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs.

Ej må förlagsinteckning meddelas utan för visst belopp i penningar, ej heller i viss andel av förlagsegendomen eller i vissa däri ingående föremål.

Till industriell rörelse må enligt denna lag hänföras endast sådan rörelse, för vilken användes i regel drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare. Under förlagsegendomen inbegripes vid gruvsdrift jämväl gruva.

3 §.

Vid ansökan om förlagsinteckning skall till rätten ingivas i huvudskrift den handling, på grund varav inteckning äskas. Handlingen skall innehålla uppgift om stad eller socken, där rörelsen drives, samt av vittnen styrkt medgivande att förlagsinteckning må tagas. Sökanden bifoge intyg av magistrat eller landsfiskal, att förlagstagaren utövar den uppgivna rörelsen samt att denna är av den art och drives i den omfattning, som i 1 § sägs, så ock, där enligt särskilda författningar anmälan hos ämbetsmyndighet eller tillstånd av sådan myndighet fordras för rörelsens drivande, bevis att anmälan skett eller tillstånd meddelats.

Fullgör sökanden ej vad sålunda är föreskrivet, varde ansökningen genast avslagen.

4 §.

Rätten låte den handling, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsas och intagas i särskilt protokoll över förlagsinteckningar.

Då förlagsinteckning blivit beviljad, teckne rätten bevis därom å den handling, varå den intecknade fordringen är grundad.

5 §.

Är förlagsinteckning beviljad genom beslut, som vunnit laga kraft, må ej i konkurs eller eljest komma under bedömande, huruvida rörelsen varit av den art eller drivits i den omfattning, att inteckning bort beviljas.

6 §.

Försäljes förlagsegendomen eller vissa däri ingående föremål, njute förlagsgivaren samma rätt i utestående köpeskilling som han ägt i det försålda.

9 §.

Vill någon låta förlagsinteckning helt eller för visst belopp dödas, uppvisa inteckningshandlingen i huvudskrift för den rätt, som beviljat inteckningen, och skrive rätten å handlingen bevis om dödandet.

Skall inteckning under annan nedsättas, förfares i enlighet med vad om intecknings dödande är sagt. Finnas flera inteckningar, må ej någon av dem sättas efter annan, med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

11 §.

Förlagsgivaren äge rätt att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen,

om rörelsen helt eller till väsentlig del nedlägges, överlåtes eller förflyttas;
om förlagsegendomen eller väsentlig del därav förstöres; eller

om det skäligen kan befaras, att på grund av förlagstagarens förvållande förlagsgivarens säkerhet kommer att märkligt minskas.

14 §.

Vid rätten skall föras bok över förlagsinteckningar. Närmare föreskrifter om boken samt angående tillämpningen i övrigt av vad om förlagsinteckning är stadgat meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933. Bestämmelserna i 5, 6, 9, 11 och 14 §§ äga tillämpning jämväl å dessförinnan sökt eller beviljad inteckning, 5 och 6 §§ dock ej i fall där beslut om egendomsavträde meddelats före lagens ikraftträdande.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 januari 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 december 1931, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ledamoten för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet Gunnar Dahlman.

Lagrådet yttrade:

Enligt den föreslagna ändrade lydelsen av 1 § i förevarande förordning, vilken härutinnan ansluter sig till 1 § i förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier, må — om den som driver industriell rörelse utfäster, att hans för sådan rörelse avsedda lösa inventarier och råvaror samt i rörelsen frambragta alster skola utgöra säkerhet för förlag eller annan fordran — inteckning på grund därav meddelas i egendomen. Utöver den utfästelse, varom bestämmelse sålunda givits i 1 §, erfordras uppenbarligen intet särskilt inteckningsmedgivande. Med hänsyn härtill bör vad om inteckningsmedgivande sägs i 3 § utgå samt den föreslagna lydelsen av 1 och 3 §§ underkastas erforderlig omarbetning, därvid formell överensstämmelse i motsvarande delar mellan föreskrifterna om förlagsinteckning och om inteckning i jordbruksinventarier synes böra eftersträvas. Av en sådan omarbetning torde bliva en följd, att 3 § sista stycket måste erhålla ändrad lydelse och upptagas såsom en särskild paragraf betecknad 4 § samt att de föreslagna 4, 5 och 6 §§ erhålla beteckningen 5, 6 och 7 §§. Nuvarande 7 och 8 §§ torde därefter lämpligen sammanslås till en paragraf, betecknad 8 §.

Vidare erinrar lagrådet därom, att bestämmelsen om den föreslagna lagens ikraftträdande måste lämpas efter den tid, som beslutas för ikraftträdandet av lagen om inteckning i jordbruksinventarier jämte därmed sammanhängande författningar.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1932.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, lagrådets den 28 januari 1932 avgivna utlåtande över det den 31 december 1931 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 (nr 16 s. 1) angående förlagsinteckning.

Under förmälan, att lagrådet framställt allenast viss erinran av huvudsakligen formell natur, vilken väsentligen iakttagits, samt att dagen för lagens ikraftträdande bestämts till den 1 juli 1932 eller samma tid som föreslagits i fråga om lagstiftningen angående inteckning i jordbruksinventarier, hemställer föredraganden, att det sålunda ändrade förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Wennerholm.